

Θέατρο & Εκπαίδευση δεσμοί αλληλεγγύης

Γκόβας, Ν., Κατσαρίδου, Μ., Μαυρέας, Δ. (επιμ.). (2012).
Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
ISBN 978-960-9529-01-3

Theatre & Education *bonds of solidarity*

Govas, N., Katsaridou, M., Mavreas, D. (eds.). (2012).
Athens: Hellenic Theatre/Drama & Education Network
ISBN 978-960-9529-01-3

Η καλλιέργεια της κοινωνικής ενσυναίσθησης μέσα από την χρήση της ελληνικής δραματουργίας για παιδιά: ένα παράδειγμα από το θεατρικό έργο του Ευγένιου Τριβιζά

Μαίρη **Μαργαρώνη**

i

Το άρθρο αυτό είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσω της ιστοσελίδας: www.TheatroEdu.gr
Εκδότης: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
Για παραγγελίες σε έντυπη μορφή όλων των βιβλίων: info@theatroedu.gr

This article is freely accesible via the website www.TheatroEdu.gr.
Published by the **Hellenic Theatre/Drama & Education Network**.
To order hard copies write to info@theatroedu.gr

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ
Read the article below

Το άρθρο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί δωρεάν για έρευνα, διδασκαλία και προσωπική μελέτη. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μετά από άδεια του εκδότη.

Η καλλιέργεια της κοινωνικής ενσυναίσθησης μέσα από την χρήση της ελληνικής δραματουργίας για παιδιά: ένα παράδειγμα από το θεατρικό έργο του Ευγένιου Τριβιζά

Μαίρη **Μαργαρώνη**

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην χρήση της ελληνικής δραματουργίας για παιδιά, για την καλλιέργεια του κριτικού στοχασμού και της κοινωνικής ενσυναίσθησης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αφόρμηση αποτελεί το θεατρικό έργο του Ευγένιου Τριβιζά, *Τα γουρουνάκια-κουμπάρδες*, το οποίο θίγει, μεταξύ άλλων, τις θεματικές της φιλίας, της δικαιοσύνης, της αγάπης και του αλτρουισμού, παράλληλα με θεματικές που αφορούν την εξουσία του χρήματος και την διαφθορά, που επιβάλλουν με την ισχύ τους οι πλούσιοι, τις ακραίες κοινωνικές διαφορές και την ταξική ανισότητα, την φτώχεια και την εκμετάλλευση, που ωθούν, τελικά, τους πρωταγωνιστές της ιστορίας στην μετανάστευση, την κριτική και αφυπνισμένη ή μη σκέψη και τον τελικό, προσωπικό μετασχηματισμό μόνο αυτών που είναι έτοιμοι να αναπτύξουν τις δεξιότητες της κοινωνικής ενσυναίσθησης.

Η μυθική και εξωπραγματική Κουμπουραδουάη, η χώρα στην οποία εξελίσσεται η δραματουργική δράση, με πρωταγωνιστές τα γουρουνάκια και τους λύκους, αντικατοπτρίζει, με ιδιαίτερη πειστικότητα, πληγές της εαυτής πολιτικοκοινωνικής πραγματικότητας. Η μεταμόρφωση από γουρούνι σε λύκο και από θύμα σε θύτη ανασύρει στην επιφάνεια ζητήματα εσωτερικής μεταμόρφωσης της ίδιας της ανθρώπινης ύπαρξης, συχνά, υπό την επήρεια της βιωμένης κοινωνικής εμπειρίας. Ο αέναος αυτός κύκλος του μίσους και της εκδίκησης, μεταξύ (του εκάστοτε) θύματος και θύτη, δύναται να σταματήσει, μόνο, με την συμφιλίωση και την αγάπη. Το ηθικό και πολιτικό αυτό μήνυμα, ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εποχής μας, που χαρακτηρίζεται, ιδιαίτερα, από μία κοινωνική και ανθρωπιστική κρίση. Τοιούτοτρόπως, η δραματουργία και το θέατρο δύναται να αναδειχτεί σε χρήσιμη παιδαγωγική πρακτική, στον χώρο της εκπαίδευσης, καθώς, αφενός, με την συναισθηματική ταύτιση, αφετέρου, με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και την αφύπνιση της αναστοχαστικής διεργασίας των παιδιών-αναγνωστών/θεατών, συμβάλλει στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής τους διάστασης.

Λέξεις κλειδιά: ελληνική δραματουργία για παιδιά, κριτική σκέψη, αναστοχαστική διεργασία, κοινωνική ενσυναίσθηση, προσωπικός μετασχηματισμός

Εισαγωγή

Το έργο του Ευγένιου Τριβιζά *Τα γουρουνάκια-κουμπάρδες*, μαζί με τα έργα του ίδιου συγγραφέα *Το μεγάλο ταξίδι του Τουρτούρη (Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι)* και *Οι Ιππότες της τηγανητής πατάτας*, ανήκει στην σειρά «Το θέατρο με τη μισή αυλαία». Πρωτοπαίχτηκε, το 1990, από το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Αγρινίου, σε σκηνοθεσία Πάνου Παπαϊωάννου, σκηνογραφία Θεοδόση Δαυλού, χορογραφία Νατάσας Ζούκα και μουσική Άκη Λυμούρη. Τις δύο δεκαετίες που ακολούθησαν, παραστάθηκε συχνά, και αναγνώστηκε, ακόμη, συχνότερα, λόγω, αφενός, της ιδιαίτερης αισθητικής απόλαυσης που προσφέρει, όπως, άλλωστε, το σύνολο του τριβιζικού έργου, και, αφετέρου, της κριτικής θεώρησης σύγχρονων πολιτικοκοινωνικών καταστάσεων, που δύναται να οδηγήσει σε αναστοχασμό και, ενδεχομένως, σε προσωπικό μετασχηματισμό και κοινωνική ενσυναίσθηση του αναγνώστη/θεατή.

Συγκεκριμένα, το υπό συζήτηση θεατρικό έργο ζωντανεύει την ιστορία των κατοίκων της Κουμπουραδουάης, μιας ιδιόμορφης χώρας, όπου κατοικούν πάμφτωχα και πάμπλουτα γουρουνάκια. Ειδοποιός τους

διαφορά από τα συνηθισμένα γουρούνια, αποτελεί η σχισμή που φέρουν στην ράχη τους, η οποία τα μετατρέπει, αυτόματα, σε ζωντανούς κουμπάρδες, άδειους ή γεμάτους, ανάλογα με το αν, κάθε φορά, καταφέρνουν ή όχι να συγκεντρώσουν χρυσά και άλλα κέρματα, που πέφτουν ως βροχή, στην χώρα τους. Ο συννεφολόγος Ανεμοδούρας είναι αυτός που, κάθε φορά, προβλέπει και ανακοινώνει στα γουρουνάκια το μετεωρολογικό δελτίο και τον ερχομό της βροχής, πάντα, ιδιαίτερα, περιορισμένης, χωρικά και χρονικά. Μόνο, τα γουρουνάκια που γνωρίζουν, εκ των προτέρων, και παραβρίσκονται στον ακριβή χροχρόνο της χρυσής βροχόπτωσης, δύνανται να γεμίσουν νομίσματα, αλλάζοντας, στην στιγμή, το κοινωνικό τους *status*. Ο Ανεμοδούρας, ωστόσο, είναι αυτός που, τελικά, συγκεντρώνει ολόκληρο τον πλούτο της Κουμπουραδουάης. Κατά την περίοδο των βροχοπτώσεων, μαζεύει, «με την σέσουλα», όλα τα νομίσματα, που δεν πέφτουν στην σχισμή κάποιου γουρουνιού-κουμπάρα. Κατά την περίοδο της ξηρασίας, στέλνει τους επιθετικούς λύκους (που δεν είναι άλλοι από τα πρώην φτωχά και πικραμένα γουρουνάκια της Κουμπουραδουάης, που ο ίδιος ο Ανεμοδούρας τα μεταμόρφωσε σε εκδικητικούς λύκους), να κάνουν θρύψαλα τα πλούσια γουρουνάκια-κουμπάρδες, αποσπώντας τους τον πλούτο τους, για να του τον παραδώσουν. Τοιουτοτρόπως, το τίμημα του πλούτου των ευκατάστατων γουρουνιών είναι η ίδια τους η ζωή.

Η γενική αυτή ιστορία των κατοίκων της Κουμπουραδουάης επαναλαμβάνεται και συγκεκριμενοποιείται στην προσωπική ιστορία δύο φίλων και πρωταγωνιστών του παρόντος έργου: του Γουργουριστού και του Φουκαριάρη. Ο πρώτος πλουτίζει, καθώς, συμπτωματικά, βρίσκεται στον σωστό χροχρόνο της τελευταίας χρυσής βροχόπτωσης. Ωστόσο, ο υλικός πλουτισμός του τον οδηγεί στην ταυτόχρονη, εσωτερική πτώχευση και την απώλεια των προηγούμενων κοινωνικών αρετών του, όπως του μοιράσματος, της αλληλεγγύης, της ενσυναίσθησης και της ικανότητας για αγάπη και φιλία. Με την αλλαγή του κοινωνικού του *status*, αρχίζει να περιφρονεί τον Φουκαριάρη, ο οποίος, πικραμένος πλέον, αποφασίζει να εγκαταλείψει την χώρα του. Ωστόσο, λίγο πριν τον ξενιτεμό του, αντιλαμβάνεται και σβήνει το σημάδι-στόχο, που χρωμάτισαν οι λύκοι στην πόρτα του, πλέον, πάμπλουτου φίλου του, Γουργουριστού, για να επιστρέψουν, αργότερα, και να τον θρυμματίσουν, αποσπώντας του τα νεοαποκτηθέντα πλούτη του. Ο Φουκαριάρης, εγκαταλείποντας την Κουμπουραδουάη, φτάνει, χωρίς να έχει επίγνωση, στο ορμητήριο της συμμορίας των λύκων και του Ανεμοδούρα, με την καθοδήγηση του οποίου και υπό την επίρεια του μίσους, μεταμορφώνεται και ο ίδιος, από γουρουνάκι-θύμα, σε λύκο-θύτη. Είναι, μάλιστα, έτοιμος να κάνει θρύψαλα τον Γουργουριστό, ο οποίος, έχοντας αντιληφθεί την σωτήρια παρέμβαση του Φουκαριάρη, με την απαλοιφή του επικίνδυνου σημείου-στίγματος στην πόρτα του, ήρθε, προς αναζήτησή του για συγχώρεση. Η αληθινή μετάνοια του Γουργουριστού και το αγάλιασμα φιλίας και αγάπης προς τον, μεταμορφωμένο σε λύκο, φίλο του είναι αυτά που οδηγούν στον νέο, τελικό, εσωτερικό μετασχηματισμό όλων των λύκων, και πάλι, σε γουρουνάκια, διατεθειμένα, αυτήν την φορά, να προβούν σε ριζικό μετασχηματισμό ολόκληρης της κοινωνίας τους. Από εδώ και στο εξής, δεν υπάρχουν, πλέον, θύτες και θύματα, πλούσιοι και φτωχοί, εξουσιαστές και εξουσιαζόμενοι. Επιπλέον, απαλάσσονται, μια για πάντα, από την εξουσία του Ανεμοδούρα, και, ταυτόχρονα, κατανοούν ότι οι μέθοδοι της κοινωνικής ανισότητας, της στυγνής εκμετάλλευσης και του απάνθρωπου εξουσιασμού, έχουν αποτύχει ως κοινωνικά μοντέλα, καθώς δεν δύνανται να οδηγήσουν σε διαρκή ατομική και συλλογική ευτυχία. Αυτή κατακτάται, μόνο, μέσα από το πνεύμα ισότητας, δικαιοσύνης, μοιράσματος και φιλίας.

Ήδη, αυτή η επιγραμματικά παρουσιασμένη δραματουργική πλοκή του έργου καταδεικνύει τα βασικά του σημεία, που δύνανται, κατ' εξοχήν, να οδηγήσουν τους αναγνώστες/θεατές του στην καλλιέργεια του κριτικού τους στοχασμού και της κοινωνικής τους ενσυναίσθησης. Πρόκειται, αφενός, για την συσπείρωση ετεροθαλών μηνυμάτων του Τριβιζά, γύρω από τον διπολικό άξονα καλό vs κακό, και, αφετέρου, για τους μετασχηματισμούς των πρωταγωνιστών του έργου, μέσα από τις εκάστοτε βιωμένες κοινωνικές τους εμπειρίες.

Ο διπολικός άξονας καλό vs κακό: η αρχετυπική πάλη των δύο κοσμογονικών δυνάμεων

Το υπό συζήτηση τριβιζικό έργο αποτελεί μία έμμεση και, ταυτόχρονα, σαφή κριτική της κοινωνικής αδικίας, στην ουτοπική Κουμπουραδουάη, όπου, ωστόσο, ισχύουν αναγνωρίσιμες, ακραίες κοινωνικές καταστάσεις της δικής μας σύγχρονης πραγματικότητας. Τοιουτοτρόπως, η ανύπαρκτη και άγνωστη Κουμπουραδουάη μετατρέπεται σε υπαρκτό και γνώριμο, για τον αναγνώστη/θεατή, τόπο, ενώ τα ουτοπικά βιώματα των λύκων και των γουρουνιών-κουμπάρδων ανάγονται σε ρεαλιστικές και κοινωνικά βιωμένες εμπειρίες των αναγνωστών/θεατών του έργου. Ο μύθος μετουσιώνεται σε πραγματικότητα, αλλά και αντίστροφα: η ίδια η πραγματικότητα μετουσιώνεται σε μύθο (Ακριτόπουλος 2007), προκειμένου να αρθρωθεί και να γίνει, καλύτερα, κατανοητή στο αναγνωστικό/θεατρικό κοινό που απευθύνεται. Πρόκειται για μια συνηθισμένη τακτική του σύγχρονου παραμυθά Τριβιζά (Κατσίκη-Γκίβαλου 1997: 32-35), σύμφωνα με την οποία ο συγγραφέας, λαμβάνοντας ως αφορμή την κοινωνική πραγματικότητα, δημιουργεί σύγχρονα παραμύθια. Χρησιμοποιεί,

πρωτίστως, βασικές κλασικές συμβάσεις του παραμυθιού, και ιδιαίτερα αυτήν της μονοδιάστατης οπτικής, δηλαδή της αναπαράστασης του κόσμου (φυσικού και υπερφυσικού) ως ενιαίου και αδιαίρετου, και της κατάργησης της απόστασης μεταξύ πραγματικού και φαντασιακού (Lüthi 1960: 10). Ο δυναμογόνος αυτός συγκερασμός ρεαλιστικού και φαντασιακού τονίζει, άμεσα και πειστικά, μια κατάσταση ουτοπίας, που αντιπαραβάλλεται στην απογοητευτική πραγματικότητα (Παπαντωνιάκης 2007), μεταφέροντας, ωστόσο, τελικά, ένα μήνυμα αγωνιστικότητας και αισιοδοξίας.

Στον ενοποιημένο αυτό ρεαλιστικό-φαντασιακό κόσμο, ο Τριβιζάς χρησιμοποιεί, το αρχετυπικό, καρτεσιανό/αντιθετικό δίπολο καλό vs κακό, που, στην προκειμένη περίπτωση, αποτελεί τον παραδειγματικό άξονα κοινωνική δικαιοσύνη, ισότητα, αδελφοσύνη και φιλία vs κοινωνική εκμετάλλευση, ακραία ταξική διαφοροποίηση, εγωκεντρισμός και μίσος. Πράγματι, οι κάτοικοι της Κουμπουραδουάης είναι χωρισμένοι σε δύο ακραία αντιθετικές κατηγορίες: τους πάμπλουτους και τους πάμφτωχους. Ο ήχος της κοιλιάς τους είναι αυτός που σηματοδοτεί το μέγεθος του υλικού τους πλούτου: κουδούνισμα για τους πλούσιους vs γουργούρισμα για τους φτωχούς (σ. 20). Στην ακουστική αυτή διάκριση πάμπλουτων-πάμφτωχων, προστίθενται η οπτική (λ.χ. παλάτια vs φτωχογειτονιές, σ. 82), η γευστική (λ.χ. τσιμπούσια vs αναφαγίες, σ. 82), η απτική (λ.χ. παντελόνια από μετάξι, με βελούδινα ρεβέρ vs ενδυματολογική ένδεια, σ. 46) και η οσφρητική (λ.χ. πισίνες με αρωματισμένη λάσπη vs βρωμιά, σ. 33).

Αυτή η επαναλαμβανόμενη πολυαισθητηριακή διάκριση των κατοίκων της Κουμπουραδουάης καθιστά περισσότερο αντιληπτό το άνοιγμα της κοινωνικής ψαλίδας, που βιώνουν. Οι πλούσιοι διαθέτουν τα υλικά αγαθά για να γίνουν πλουσιότεροι, ενώ οι φτωχοί παραμένουν εξαθλιωμένοι. Λ.χ., η αρχική ανάγκη πώλησης του τρανζίστορ από τον Γουργουριστό, για βιοποριστικούς λόγους, επιδεινώνει την οικονομική του κατάσταση, αφού του στερεί το μοναδικό μέσο πρόσβασης στην (μετεωρολογική) πληροφορία που μπορεί να του φέρει πλούτο (σ. 20). Επίσης, τα ήδη πλούσια γουρουνάκια δύνανται να πληρώνουν μαθήματα αερόμικ, για την βελτίωση της ευκινισίας τους, στο κηνύγι του πλουτισμού, ή, ακόμη, να χρηματοδοτήσουν και την χειρουργική επέμβαση διάνοιξης και δεύτερης τρύπας, στην ράχη τους, για τον διπλασιασμό των πιθανοτήτων συλλογής κερμάτων (σ. 23). Διαπιστώνεται, δηλαδή, ότι για την απόκτηση πλούτου, είναι, ήδη, απαραίτητη η οικονομική άνεση, με αποτέλεσμα τα φτωχά γουρουνάκια να αποκλείονται, εκ των προτέρων, από το *status* της ευμάρειας. Στην προκειμένη περίπτωση, γίνεται κατανοητό ότι ο υπερβολικός πλούτος μίας μειοψηφίας γουρουνιών είναι ισοδύναμο του κακού, καθώς αυτός δεν μοιράζεται με τα υπόλοιπα, αλλά, αντίθετα, ενισχύει και αναπαράγει την κοινωνική ανισότητα και το *status quo* των εξουσιαστικών σχέσεων.

Ωστόσο, το κακό δεν σταματά, ούτε στην ενδοκοινοτική ανισότητα της Κουμπουραδουάης, ούτε στις σχέσεις εξουσιαστών και εξουσιαζομένων, που δημιουργούνται ανάμεσα στους κατοίκους της. Πολύ περισσότερο, το κακό λαμβάνει την απόλυτη μορφή του, στο πρόσωπο του συννεφολόγου-ξενοδόχου Ανεμοδούρα, ο οποίος εξουσιάζει τους πάντες. Είναι αυτός που συσσωρεύει τον πλούτο και τον οποίο υπηρετούν όλοι οι υπόλοιποι. Αυτοανακηρύσσεται σε αφεντικό στην κοινωνική/ταξική ιεραρχική πυραμίδα, που ο ίδιος, περίτεχνα, δημιουργεί. Ως δημιουργός του κοινωνικού αυτού συστήματος εξουσίας, αυτοαναδεικνύεται σε νομοθέτη, ισχυροποιώντας τα κεκτημένα και κατεστημένα και ευνοώντας τα προσωπικά του συμφέροντα (σ. 25). Στην συμπεριφορά τού Ανεμοδούρα, αν και προσώπου φανταστικού, είναι αναγνωρίσιμη η ισχύουσα νοστροπία και τακτικές των ισχυρών του κόσμου, που ορίζουν τους κανόνες του παιχνιδιού, σύμφωνα με τους οποίους καλούνται να παίξουν, υποτακτικά, όλοι οι υπόλοιποι. Έμμεσα, πλην σαφώς, ο Τριβιζάς διατυπώνει αντιεξουσιαστικό λόγο και κριτική, διαμορφώνει την συνείδηση του αναγνωστικού/θεατρικού του κοινού, καθώς εμπλουτίζει την καθαρά καλλιτεχνική διάσταση του θεατρικού του έργου και με μια εξίσου σημαντική κοινωνική (Γραμματάς 1997: 124), παρέχοντας αξιακά πρότυπα και αρχές, όπως, άλλωστε, εν γένει, συμβαίνει στο θέατρο (Γραμματάς 1996: 159-160, Γραμματάς 1999: 101).

Βέβαια, όπως προαναφέρθηκε, το υπό συζήτηση θεατρικό έργο του Τριβιζά είναι ένα σύγχρονο παραμύθι, και, ως τέτοιο, στο τέλος, το καλό κατατροπώνει, ολοκληρωτικά και παντοτινά, το κακό, διασφαλίζοντας μία ευτυχισμένη ζωή στους ήρωες της ιστορίας. Ωστόσο, η θριαμβευτική νίκη τού καλού επιτυγχάνεται, μόνο μέσα από τον εσωτερικό, ατομικό αλλά και συλλογικό μετασχηματισμό των ηρώων, χωρίς τον οποίο ούτε θα συνέβαιναν ουσιαστικές κοινωνικές ανατροπές, ούτε θα επιλέγονταν ρηξικέλευθες λύσεις.

Κοινωνική εμπειρία και ατομικός/συλλογικός μετασχηματισμός

Πράγματι, καίριο χαρακτηριστικό τού υπό συζήτηση θεατρικού έργου του Τριβιζά, αποτελεί ο μετασχηματισμός που υφίστανται οι ήρωές του, έχοντας ως αφορμή τις κοινωνικές τους εμπειρίες. Η εξωτερική μεταμόρφωση (γουρουνάκι-λύκος-γουρουνάκι) αντικατοπτρίζει την εσωτερική μετάβαση από την φτώχεια και την πίκρα, στον θυμό και την αγριότητα και, στο τέλος, στην ισονομία, την ασφάλεια και την χαρά. Πρόκειται για ένα εσωτερικό ταξίδι, κατά την διάρκεια του οποίου, το υποκείμενο, σύμφωνα με την ανθρωπολογική

θεωρία της διαβατήριας τελετουργίας (*rite de passage*) του Van Gennep (1960), βρίσκεται στο μεταίχμιο, μεταξύ του «εδώ» και του «εκεί», μην ανήκοντας, ουσιαστικά, πουθενά (Turner 1969). Όντως, αρχικά, στην φάση του αποχωρισμού, τα φτωχά γουρουνάκια, αδυνατώντας να διασφαλίσουν μία αξιοπρεπή διαβίωση στην χώρα καταγωγής τους, την εγκαταλείπουν. Στην συνέχεια, στην φάση της οριακότητας (*liminality*), τα γουρουνάκια βρίσκονται εκτός ορίων, καθώς έχουν χάσει την πρότερή τους ταυτότητα (αυτή των αδικημένων, εξαθλιωμένων γουρουνιών), και έχουν υιοθετήσει μία προσωρινή (των εκδικητών λύκων). Ωστόσο, δεν έχουν αποκτήσει την τελική τους ταυτότητα (αυτή των γουρουνιών, που υπηρετούν τις αρχές της ισονομίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης). Η ατομική και, στην συνέχεια, συλλογική μετάβαση, στην τρίτη και τελική φάση της ενσωμάτωσης, επιτυγχάνεται, όχι μέσα από την ωρίμανση που, συχνά, συνεπάγεται η εμπειρία της μεθοριακότητας, αλλά μέσα από την μαγική δύναμη της αγάπης και της φιλίας, που λειτουργεί μετασχηματιστικά, στην εσώτερη ύπαρξη των ηρώων. Σαν σε σύγχρονο παραμύθι, η αγάπη και η συμφιλίωση οδηγούν στην ριζική ατομική και συλλογική μεταμόρφωση, η οποία προωθεί τις αξίες της ευνομούμενης κοινωνίας.

Ο βαθύς μετασχηματισμός των πρωταγωνιστών του έργου δύναται να αποτελέσει αφορμή για κριτικό (και, εν δυνάμει, μετασχηματιστικό) στοχασμό του αναγνωστικού/θεατρικού παιδικού κοινού, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε νέα νοητική πρόσληψη σύγχρονων κοινωνικών φαινομένων. Με άλλα λόγια, δύναται να αποτελέσει αφορμή για κριτικό γραμματισμό (*critical literacy*), δηλαδή για διείσδυση κάτω από την επιφάνεια του γραπτού κειμένου / της θεατρικής παράστασης και για διατύπωση κριτικών ερωτημάτων (Κωστούλη 2008: 577-590), έτσι ώστε (εν δυνάμει) να επιτευχθεί η μεταδόμηση του αναγνώστη/θεατή.

Το παιδί-αναγνώστης/θεατής, διαπιστώνει, στο έργο, την αδικία που πραγματοποιείται σε βάρος του συνόλου, την ανασφάλεια που αναδύεται στο αρχικά ισχύον μη ευνομούμενο κοινωνικό σύστημα καθώς η διασφάλιση του αθέμιτα αποκτημένου πλούτου θέτει σε κίνδυνο την ίδια την ανθρώπινη ζωή, την αλαζονεία και την ματαιοδοξία που εξαλείφει κάθε ουμανιστικό ιδεώδες και κάθε απόπειρα αρμονικής συμβίωσης, τον άκρατο ατομικισμό και φιλαυτία που οδηγεί το άτομο να θέτει εαυτόν στο κέντρο του κόσμου εθελουφλώντας και παραβλέποντας στις κοινωνικές συλλογικότητες που ορθώνονται δίπλα του. Τοιουτοτρόπως, εντοπίζει το –εν τέλει– αποτυχημένο κοινωνικο-οικονομικό μοντέλο των καπιταλιστικών νοοτροπιών και πρακτικών περί συσσώρευσης πλούτου και παντελούς αδιαφορίας για την ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Ως εκ τούτου, δύναται να αναπτύξει κριτική σκέψη, ενδεχομένως, να αρθρώσει κριτικό λόγο και να οδηγηθεί προς την ωρίμανση, που εξοβελίζει μυωπικές, δηλαδή εγωκεντρικές και αντικοινωνικές, οπτικές.

Αντί επιλόγου

Συνοψίζοντας, λοιπόν, διαπιστώνεται ότι, παράλληλα και μέσα από την αισθητική απόλαυση που προσφέρει, απλόχερα, ο Τριβιζάς, με το χιούμορ που διακρίνει το έργο του, τόσο το καταστασιακό (αυτό που δημιουργείται από την ασυμβατότητα καταστάσεων και γεγονότων), όσο και το λεκτικό (αυτό που δημιουργείται από την μη συμβατική χρήση του λόγου) (Τριβιζάς 1994: 57-61, Ζερβού 2007), γράφει ένα έργο, με ηθικό και πολιτικό μήνυμα. Ωστόσο, στόχος του δεν είναι το διδακτικό ή ηθικοπλαστικό θέατρο (Deldine 1996: 31-32). Ο Τριβιζάς, χωρίς να υπηρετεί την στρατευμένη λογοτεχνία, θέτει την θεατρική του πένα, στην υπηρεσία του κοινωνικού ιδεώδους της ειρήνης (Goldfarb 2005: 53-67), κατανοώντας την αναγκαιότητα για την διδασκαλία της, στην σύγχρονη εποχή (Schutz 2000: 215-251). Τοιουτοτρόπως, το παρόν έργο του αναδεικνύεται σε κατεξοχήν παιδαγωγικό μέσο, καθώς αναδεικνύει το αδιέξοδο και την απανθρωπιά, που δημιουργούν οι επικρατούσες καπιταλιστικές πρακτικές εκμετάλλευσης, σε αντίθεση, με μία περισσότερο ουμανιστική και δημοκρατική διαχείριση της κοινωνίας. Ως εκ τούτου, το έργο του εναρμονίζεται, πλήρως, με τις επιταγές της Παιδαγωγικής της Ειρήνης (Claussen 1996: 711-720), που, μεταξύ άλλων, προμολογεί, αφενός, την απαγκίστρωση από βαθιά ριζωμένα πρότυπα βίας της κοινωνίας μας, και, αφετέρου, την μετάβαση από την κουλτούρα βίας στην κουλτούρα της ειρήνης, που προϋποθέτει και, με την σειρά της, συνεπάγεται την μετάβαση από την εκμετάλλευση και την εξαθλίωση στην κοινωνική δικαιοσύνη (Wintersteiner 2006: 94-108). Το παιδικό κοινό, ερχόμενο σε επαφή με την αισθητική εμπειρία της ανάγνωσης και, πολύ περισσότερο, της παράστασης, λαμβάνει και ερμηνεύει τα έμμεσα, πλην σαφή, πολιτικά και ηθικά μηνύματα του έργου, αναπτύσσοντας, εν δυνάμει, κριτικό πνεύμα, διάθεση δικαίου και κοινωνική ενσυναίσθηση.

Βιβλιογραφία

Ακριτόπουλος, Α. (2007). Το σύγχρονο Παραμύθι του Ευγ. Τριβιζά: Μυθοπλασία και Λόγος. *Κείμενα*, 6. (<http://keimena.ece.uth.gr/t6/arhtra/tefos6/downloads/akritopoulos.pdf>, ανακτήθηκε: 25.10.2012).

- Γραμματάς, Θ. (1996). *Fantasyland. Θέατρο για παιδικό και νεανικό κοινό* (Θεατρική Παιδεία, 1). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Γραμματάς, Θ. (1997). *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών* (Θεατρική Παιδεία, 3). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Γραμματάς, Θ. (1999). *Διδακτική του Θεάτρου* (Θεατρική Παιδεία, 6). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Claussen, B. (1996). Friedenspädagogik. In: H. Hierdeis & T. Hug (Hrsg.), *Taschenbuch der Pädagogik. Erziehungswissenschaft / Pädagogik: Begriffe – Friedenspädagogik*, Bd. 2, (σ. 711-720). Göppingen: Schneider Verlag Hohengehren,
- Deldine, R. (1996). *Θέατρο για την παιδική και νεανική ηλικία* (Θεατρική Παιδεία), (εισαγ. - μφρ. Θ. Γραμματάς). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Ζερβού, Α. (2007). Ευγένιος ο παρωδός, της εποχής μας κληρωτός, ή οι περιπέτειες των λέξεων και των κειμένων. *Κείμενα*, 6.
- Goldfarb, J. (2005). Why Theater? Sociological Reflections on Art and Freedom, and the Politics of Small Things. *International Journal of Politics, Culture, and Society (The New Sociological Imagination II)*, 19(1/2), 53-67 (<http://www.jstor.org/stable/20059694>, accessed: 08/11/2012).
- (<http://keimena.ece.uth.gr/t6/arhra/tefxos6/downloads/zervou.pdf>, ανακτήθηκε: 25.10.2012).
- Κατσίκη-Γκίβαλου, Α. (1997). Ευγένιος Τριβιζάς, ένας σύγχρονος παραμυθός. *Αιολικά Γράμματα*, 163, 32-35.
- Κωστούλη, Τ. (2008). Κριτική ανάλυση του γραμματισμού της σχολικής τάξης: Βασικές θέσεις και άξονες μελέτης. Στο Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού, Χ. Χαραλαμπίσκης & Δ. Χειλά-Μαρκοπούλου (επιμ.), *Γλώσσα χάριν. Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη* (σ. 577-590.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Lüthi, M. (1960). *Das europäische Volksmärchen. Form und Wesen*. Bern: Francke Verlag.
- Παπαντωνιάκης, Γ. (2007). Ευγένιος Τριβιζάς: Παραμύθια από τη χώρα των χαμένων χαρταετών. *Κείμενα*, 6. (<http://keimena.ece.uth.gr/main/t6/arhra/tefxos6/downloads/papantonakis.pdf>, ανακτήθηκε: 25.10.2012).
- Schutz, A. (2000). Teaching Freedom? Postmodern Perspectives. *Review of Educational Research*, 70(2), 215-251 (<http://www.jstor.org/stable/1170662>, accessed: 08/11/2012).
- Τριβιζάς, Ε. (1994). Τα νήματα του χιούμορ στο μαγικό χαλί της φαντασίας. *Διαβάζω*, 336, 57-61.
- Wintersteiner, W. (2006). Kultur des Friedens – ein neuer Leitbegriff der Friedensforschung? In: Zentrum für Friedensforschung und Friedenspädagogik (Hrsg.), *Jahrbuch Friedenskultur 2006* (pp. 94-108). Klagenfurt: Drava Verlag.

Η **Μαίρη Μαργαρώνη** σπούδασε Ελληνική Φιλολογία, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, στο Freie Universität Βερολίνου και στο Αμβούργο Γερμανίας (1987-1991), Γερμανική Φιλολογία, στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο της Caen, στην Γαλλία (1996-2000), Ιστορία, Αρχαιολογία και Κοινωνική Ανθρωπολογία (2000-2005), και Ειδική Αγωγή (2006-2010), στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιστορία και την Κοινωνική Ανθρωπολογία (2004-2006). Το 2006 έλαβε υποτροφία από το Κέντρο Αντισιμητικών Ερευνών του Βερολίνου, για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής, για τον αντισιμητισμό στην Ελλάδα, κατά το χρονικό διάστημα 1879-1914. Παράλληλα, το τελευταίο χρονικό διάστημα, κάνει, επιπλέον, μεταπτυχιακές σπουδές, στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (από το ακαδημ. έτος 2010-2011 και εξής), το Θέατρο, στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (από το ακαδημ. έτος 2011-2012 και εξής), και την Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία και Πολιτισμό, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (από το ακαδημ. έτος 2011-2012 και εξής). Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα και οι δημοσιεύσεις της (2 μονογραφίες, 2 κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους, και περισσότερες από 35 δημοσιευμένες ή υπό δημοσίευση ανακοινώσεις σε διεθνή συνέδρια στην Ελλάδα, την Γερμανία, την Σουηδία, την Ισπανία και την Κύπρο) εστιάζονται σε ζητήματα γλώσσας, εκπαίδευσης και κοινωνικού βίου μειονοτικών ομάδων.

